

demokratikus szemléletű írók lapját propagálták mindenfelé még a közelmúltban. Meglepően sokan álltak a lap mellé és így szépszámmú előfizetői táborra tett szert. Most úgy tűnik fel, hogy Tamás érájának a trójai faló szerepét szánták. Demokratikus jelszavakkal a haladó intelligencia nagy részét is a lap előfizetői köré (az előfizetés 3 évre szól!) tömörítették, hogy aztán a gleichschaltolt Tátrát szervirozzák neki.

(Sándor László)

BODNAR ISTVAN: AZ ÉN FALUM ARNYÉKÁBAN. (Eugen Prager-kiadás, Bratislava-Pozsony, 1938.) Téma és író szempontjából egyaránt hálás feladat, megrajzolni a szlovenszkói magyar falu képét, hű keresztmetszetét adni társadalmi és gazdasági állapotának s fölfedni a néplélek szövevényes, sokszor kibogozhatatlan megnyilvánulásait, melyek egy egész népréteg érzelme és gondolatvilágát tükrözik, a táj sajátos légkörében. A szlovenszkói magyar falu illetően való megnyilatkozása legnagyobb részben egyes folyóirataink, de méginkább napilapjaink hasábjain került eddig elénk, többé-kevésbé merev és széteső vonalakban, riportszerű leírásokban, ahonnan kirekedt a táj realizált élménye, a paraszti lélek eleven színe, s mindaz, ami a szlovenszkói magyar paraszti sorshelyzet élménydús és fulasztó légkörét művészi koncepcióval és alkotóerővel érzékelhetően megfestené.

A *Sarló* ifjúságának egykori falujárása, majd a *Prohászka-Kör* fiatal és lelkes gárdájának ilyenmű kutatásai, igaz, meglehetősen szép és hasznos dokumentumokat hoztak felszínre, de túlnyomórészt ezek se léptek túl a statisztikák és számadatok szűk és csak keveset sejtető kereketeit.

Bodnár István, fiatal hírlapíró, vállalkozott arra a feladatra, hogy kíváncsi szemeink elé varázsolja a szlovenszkói föld egy kicsiny darabját, a tiszamenti falut, parasztjait és „urait”, hogy behatolva életük lázasan lüktető, olykor a tragikumig fokozott menetébe, az első szélesebb csapást hasítsa, ezernyi baj és megkörménykezés közepette morzsolódó néposztályunk testébe.

Bodnár könyve mintegy keveréke a szociográfiának, regénynek és önéletrajznak. Saját faluja ütőerét tapintja, óvó és simogató kezekkel, azzal a féltő szeretettel, melyet a falujából kinőtt, de attól el nem szakadt, sőt sorsát lekiismeretén viselő intellektueltől elvárhatunk.

Sajnos, sem ez, sem pedig a fentebb említett lelkes akarat nem mentheti fel a kritikust tárgyilagos és következetes álláspontjától. Minden írásmű értékelése megköveteli a szemléletmód elengedhetetlen kettősségét: a tartalom és a forma egységének elemzését. A kettő sohse zárhatja ki egymást és a kritikusnak is e szempont szerint kell igazodnia.

Miután a nagy kíváncsisággal kezembe vett Bodnár-könyvet végigolvastam, az az érzésem támadt, mintha egy nagyszabású koncerten — valami átkos varázsigé folytán — minden egyes hangszer magábanyelne a hangot és csak a karmester hiábavaló hadonászását érzékelném. A szerző mozaikszerűen próbálja elénkvetíteni a falu életének mozzanatait (árverés, szekta, csempészés, besugás, verekedés, házasságtörés, szerelem, szeretkezés), de nem képes tiszta és harmóniába ömlő hangokat kicsalni a hangszerekből. Csak az ő saját szívének a dobogását halljuk, melynek ütemén élettelenül, szintelenül sodródnak az alakok, gomolygó ködbe mosódva. Se tárgyi, se lelki egység; táj és ember megkövülten állnak s ha meg is szólálnak, csupán az írókat hallhatjuk, aki

bizony nem a legszerencésebben adja szavait szereplői szájába.

Igaz, itt-ott felcsillan egy-egy kitűnően ecsetelt kép, egy-egy jellegzetes, a lélek legmélyéről előbuggyanó párbeszéd, de a test minden zugát beárazó véredényrendszer lüktető forróságának árama, egyszóval teljessége: a falu életének tempós menete, a cselekvők és cselekmények lelki élménye kívülrekedt a könyvből. Mint a virág, mely elvesztette bódító illatát, hever előttünk a pőrére vetkezett falu sorvadó élete. Az író így csupán szomorú és lelkiismeretfurdaló dokumentumokat hoz felszínre (ami hasznos és pozitív értékű munka), de hiányos írói eszközei folytán nincs módjában azokat egységes vérkeringés áramába önteni.

Mindezek ellenére dicséretreméltó Bodnár munkája, beleszámitva eddigi írásait is, a szlovenszkói föld magyar parasztjairól, faluiról. Népiünk döbbenetes élete szinte hívja az írástudót, a tolmácsoló művészt: gyónja ki panaszukat. És mégis, mily kevesen vannak, kik hallván e szót megindulnak az úton. S ha Bodnár nem is adta meg mindazt, amit egy írótól jogosan követelünk, megadta, ami őszinte megbecsülésre kötelez az ember iránt: ismételten felhívta minden gondolkodó és emberiesen érző figyelmét egy szerencsétlen nép — hisszük, hogy nem végzetes — tragédiájára. (*Berkó Sándor*)

A SZÉKELY SORS KÖNYVE. A magyar ifju értelmiségi megmozdulások Transzilvániában a hatalomváltozás óta a középrétegek felszabadulási folyamatát példázták a felsőbb gyámkodás alól. Egy új értelmiség viaskodik itt a társadalmi kötöttségekkel és talán még többször önmagával, keresve a szélesebb tömegérdekek útját.

Transzilvániában a magyarság zömének társadalmi rétegződése sohasem jelentett oly merev szakadékokat, mint a történelmi Magyarországon. A kölcsönhatások, egymásbafonódások, különösen a Székelyföldön, folytonos hullámvásban lévő társadalomra mutatnak, amelyben a pátriárkális mult maradványai küzdenek a szétágazó osztályérdekkel. A kisebbségi sors keserves, lefelé nivelláló sulya így könnyebben érlelte ki a háború nagy kohójából felnőtt nemzedék tudatos szociális látását, szemben a tekintélyüket átmentett vezető rétegek uralmi szemléletével. A fiatalok kiadványai és a körük gyűrűsödő mozgalmak mind a közös népi feladatok sikjára esnek.

Ennek ellenére egyik ifjusági megmozdulás sem tudott a transzilvániai magyarság hajtóerejévé válni. Az avult tekintélyek körülbástyázott egyeduralmi szerepét csak átütő, egységes tömörülés tudta volna kikezdeni, erre pedig a Találkozó is bátortalannak bizonyult. A jószándék, a független népi szemlélet csak egy maroknyi csoportban forrt elszánt társadalmi akarattá.

Ezt a lépést teszi meg *Bözödi György* most megjelent *Székely bánja* című társadalmi rajzával a székelység multjáról és jelenéről. Vele szolidáris társai akkor jelentették meg könyvét, amikor a hatalmi terjeszkedés és a szabadságerők ütközőjében minden, a társadalmi valósághoz hű gondolat világszerte történelmi sulyt nyer s a haladás feszítő erejű tényezőjévé válik.

„Talán őrszemek is vagyunk a mai Európának — írja bevezetőjében a szerző — más országokban élő kisebbségi sorstestvéreinkkel együtt. Az őrszem ma nem az elválasztó hegyek átjáróit őrzi az ellenség-től, hanem az egyetemesebb, emberibb, humánusabb eszmének az ébresztője az emberek között.“ Ez az egykori *Makkai* Sándor eszmevilágára emlékeztető pár sor nem vezető gondolata, de időrendben talán utolsó tétele az évek fejlődő meglátásait tükröző könyvnek. Nem is annyira az